

**TA'LIM MUASSASALARIDA JISMONIY TARBIYA -
SOG'LOMLASHTIRISH VA OMMAVIY - SPORT TADBIRLARINING
O'RNI**

*Navoiy davlat pedagogika instituti
“Jismoniy madaniyat” fakulteti”*

2 kurs Kurash yunalishi talabasi

Isomiddinova Bonu Sherali qizi

Ilmiy rahbar: p.f.n, dosent

Nurullayev Abduholiq Qahhorovich

Annotatsiya: ushbu ilmiy maqolada ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya - sog'lomlashtirish va ommaviy - sport tadbirlarini rivojlantirishda jismoniy tarbiya fanining o'rni keng yoritilgan.

Kalit so'zlar: sport, jismoniy madaniyat, talaba, mashg'ulotlar, salomatlik, sog'lomlashtirish, musoboqa, tadbirlar.

Annotation: In this scientific article, the role of physical education science in the development of physical education - wellness and public - sports activities in educational institutions is widely covered.

Key words: Sport, physical culture, student, training, health, wellness, competition, events.

Аннотация: В данной научной статье широко освещена роль науки физического воспитания в развитии физкультурно-оздоровительной и общественно-спортивной деятельности в образовательных учреждениях.

Ключевые слова: Спорт, физическая культура, студент, тренировка, здоровье, оздоровление, соревнования, мероприятия.

O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi qonunini, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», «Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida”gi qonunini, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 3 iyunda «O'quvchi va talaba yoshlarni sportga jalb qilishga qaratilgan uzluksiz sport musobaqalari tizimini tashkil etish to'g'risida»gi 244-sonli, 2019 yil 27 maydagi “O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 271-sonli qarorlari shuningdek, jismoniy tarbiya va sportga oid chiqqan xukumat qarorlarida belgilangan vazifalar, barcha ta'lim muassasalarida bugungi kunda eng dolzarb masala, ya'niy aholi o'rtasida jismoniy tarbiya va sport harakatini kuchaytirish, uning ommaviyligini oshirish, shu jumladan, barcha ta'lim tizimidagi yosh avlodni jismoniy baquvvat, chaqqon, irodali, vatanparvarlik ruhida tarbiyalab voyaga yetkazish uchun jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini yangi usullar bilan tashkil qilish va o'tkazish,

ko'proq o'quvchi - yoshlarni sport mashg'ulotlariga ommaviy ravishda uzluksiz jalb qilishga va rivojlantirishga qaratilgan hamda ommaviy-sport tadbirlarini tashkil qilishga yo'naltirilgan.

Shuningdek, o'quvchi-yoshlar o'rtasida jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirishda yo'l qo'yilgan kamchilik va nuqsonlarni izchilik bilan bartaraf etishga qaratilgan.

Shu sababli, barcha ta'lim muassasalarida amalga oshirishda jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish va ommaviy sport ishlarini yanada rivojlantirish, aholi o'rtasida jismoniy tarbiya va sport harakatini kuchaytirish, sport turlarining ommaviyligini oshirishda jismoniy tarbiya fanining ahamiyati beqiyos.

Jismoniy tarbiya fani uzluksiz ta'lim tizimining eng muhim va majburiy qismi bo'lib hisoblanadi, voholanki kadrlar tayyorlash tizimida jismoniy tarbiya va sport omilini yangi pog'onaga ko'tarish bosh maqsadimizdir.

Yuqorida aytilgan qarorlar va normativ hujjatlarni hayotga tadbiiq etishda o'zbekiston respublikasi madaniyat va sport ishlari vazirligi, oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi, xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston kasaba uyushmalari markaziy kengashi, "Mahalla" jamg'armasi, «Yoshlar ittifoqi» yoshlar ijtimoiy harakati boshqaruvi kengashi bilan hamkorlikda o'quvchi-yoshlar o'rtasida jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish ishlarini rivojlantirish, ommani sportga kengroq jalb qilish hamda sport turlarining ommaviyligini oshirish borasida qator ishlar amalga oshirilib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi madaniyat va sport ishlari vazirligi, uning tizimidagi tashkilotlar va manfaatdor vazirliklar bilan hamkorlikda aholining keng qatlamlarini ommaviy jismoniy tarbiya-sport ishlariga jalb qilish maqsadida, madaniyat va sport ishlari vazirligining har yili ommaviy-sport tadbirlari taqvim rejasi ishlab chiqiladi va unga muvofiq sportning ko'plab turlari bo'yicha tuman (shahar), viloyat, respublika birinchiliklari, chempionatlar, xalqaro turnirlar, osiyo o'yinlari, jahon birinchiliklari va chempionatlari o'tkazilib kelinmoqda.

Shu jumladan, maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilar o'rtasida «sog'lomjon va polvonjon», o'quvchi yoshlar o'rtasida "Futbol g'unchasi", "Yoshlik" va "Futbol kelajagi", "Umid" kuboklari, futbol maktab-internati o'quvchilari o'rtasida respublika birinchiliklari, o'quvchi-yoshlar o'rtasida «Quvnoq startlar», «Universiada», «Shunqorlar» harbiy sport musobaqalari, shuningdek, xotin-qizlar spartakiadasi, mahallalarda "Futbolimiz kelajagi", «Mahallamiz pahlavonlari», «Soglom oila» oilaviy sport musobaqalari, milliy sport turlari va xalq o'yinlari bo'yicha «Alpomish» va «Tumaris» festivali kabi tadbirlar hamda ko'pgina sport turlari bo'yicha respublika birinchiliklari, chempionatlari, xalqaro turnirlar, osiyo o'yinlari, jahon birinchiliklari va chempionatlari singari sport tadbirlari keng ommaviy tus olgan.

Mazkur sport musobaqalarini asosiy maqsadi o'sib kelayotgan yosh avlod qalbida sportga muhabbat tuyg'ularini kamol toptirish, ularni sportda erishgan natijalarini namoyish etish, yoshlarda sog'lom turmush tarzi tamoyillarini, mustahkam iroda, vatanparvarlik va el-yurtga fidoyilik fazilatlarini shakllantirish, sport bilan shug'ullanish uchun zamonaviy talablar darajasidagi shart-sharoitlarni yaratish, yoshlar ongida yuksak olimpiya tamoyillarini qaror toptirishdir.

Mazkur jarayonlarni samarali boshqarishning asosiy tamoyillari sifatida quyidagilar belgilangan:

- uzviylik va davomiylik;
- maqsadlilik va samaradorlik;
- tarmoq va xududiy imkoniyatlar asosida o'z-o'zini mablag' bilan ustuvor ta'minlash.

Ommaviy sport o'yinlarini dasturiy yondashuv asosida boshqarishning yuqoridagi tizimi oxir-oqibatda mazkur tadbirlarning uzviyligi va davomiyligini ta'minlaydi.

Yuqoridagi yo'nalishdagi tizimning amalga oshirilishi bu boradagi vazifalarning ijobiy hal etilishiga quyidagilar ta'sir etadi:

Birinchidan: «Ta'lim to'g'risida»gi qonun va kadrlar tayyorlash milliy dasturi, «Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida»gi qonunini doirasida o'quvchi-yoshlarni sportga jalb qilishning yagona tizimi yaratilgan, o'quvchi-yoshlar va talabalarning jismoniy tarbiyaga bo'lgan ehtiyojlarini ta'minlaydi.

Ikkinchidan: ommaviy sport harakatining ommaviyligini ta'minlash asosida barcha yoshdagi o'quvchi-yoshlar sog'ligini tiklash, jismoniy tarbiya va sportning rolini oshirish va sport turlari bo'yicha iqtidorli yoshlardan mamlakat jamoalarini shakllantirish tizimi yaratiladi.

Uchinchidan: bolalar-o'smirlar sport maktablari, murabbiylar, jismoniy tarbiya o'qituvchilari faoliyatini samarali nazorat qilish va baholash tizimini yaratish ta'minlanadi.

To'rtinchidan: joylardagi sport bazalarini yanada rivojlantirish, mavjud tizimlarni takomillashtirish, kadrlar saviyasini oshirish, sog'lom muhit yaratish imkonini beradi.

Beshinchidan: keng miqyosda sport kiyimlari va anjomlarini ishlab chiqarish tizimlarini yaratishga, mavjudlarini kengaytirishga yordam beradi.

O'quvchi-yoshlarni ommaviy sport musobaqalariga keng jalb qilishda uzviylik va doimiylik, maqsadlilik va samaradorlik tamoyillariga asoslangan.

O'quvchi-yoshlarda sog'lom turmush tarziga intilishini shakllantirish, yoshlar sportini ommaviy rivojlantirish tizimini yaratish bo'yicha quyidagi chora-tadbirlar ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo'ladi:

1. Ommaviy sportni rivojlantirish avvalo maktabgacha ta'lim muassasalarida, bolalar va o'smirlar sport maktablarida bolalarning shaxsiy gigiyenasi, badan tarbiya,

xalq o'yinlari, «Quvnoq startlar» kabi bolalar uchun belgilangan o'yinlar asosida shakllantiriladi;

2. Barcha ta'lim muassasalarida, mahallalarda va aholi o'rtasida sport-sog'lomlashtirish kunini, sport bayramlarini, spartakiadalarni tashkil qilish hamda sportni umumxalq harakatiga aylantirish lozim;

3. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida, akademik litsey va kasb-xunar kollejlarda va oliy o'quv yurtlarida sog'lom turmush tarziga o'quvchi-yoshlarni ehtiyojini shakllantirish;

4. Jismoniy tarbiya va sportni tashkil etish tizimini takomillashtirish;

5. Jismoniy tarbiya – sog'lomlashtirish, ommaviy-sport ishlarini va sportning milliy turlarini rivojlantirish;

6. Jismoniy tarbiya hamda sportni ilmiy-uslubiy va tibbiy ta'minlash;

7. Jismoniy tarbiya va sport tizimi imkoniyatlarini rivojlantirish;

8. Jismoniy tarbiya va sport sohasida mablag' bilan ta'minlash tizimini takomillashtirish, nodavlat sektorini rivojlantirish;

9. Ommaviy axborot vositalari va vaqtli matbuotdan samarali foydalangan holda, ommaviy sport turlarini targ'ib va tashviqot qilish;

10. Respublika yoshlari o'rtasida «O'zbekiston aholisining jismoniy tayyorgarligi va salomatlik darajasini belgilab beruvchi «Alpomish» va «Barchinoy» maxsus testlarini amaliyotga kiritish;

11. Yosh istiqbolli sportchilarni tayyorlash va ularning xalqaro musobaqalarda ishtirok etishlari uchun shart-sharoit yaratib berish;

12. Jismoniy tarbiya va sportning ommaviyligini oshirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlarini yuksaltirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish chora tadbirlari to'grisida, Vazirlar mahkamasining 1999 yil 27 maydagi 271-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish davlat dasturi Konseppiyasi. Vazirlar maqamasining 1999 yil 27 maydagi qaroriga ilova.
3. Karimov I.A. "O'zbekiston kelajagi buyuk davlat" T., O'zbekiston, 1992.
4. Abdumalikov R., Yunusev T.T. va boshqalar. "O'zbekistonda jismoniy tarbiya talimining rivojlanishi", Tavsiyanom texnikasi. T., O'zJTI, 1992 yil.